

Интернет-версия:
zaman.smikbr.ru

КЪЯРТАРЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВТЕЛСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВТЕЛСТВА КЪАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЪЫРАЛ ЖУМУШЛА

КЪМР-ни Башчысы тыш къыраллы фармацевтлени предложенияларын къабыл кёргенду

Арсен Каноков геюрге кюн инвесторланы къаууму бла тобешенди. КЪМР-ни Правительствосуну Председатели Руслан Хасанов да къатышхан сёлешиледе «PHARMA INTERNATIONAL COMPANY» заводда производствону кенгертүүню онглартына къаралганды.

Къабарты-Малкъар Республиканы жеринде дарманланы чыгаруу жаны бла ишин завод мындан беш жыл алгъа башлаганын эсгерттичады. Андан бери дарманланы 22 тюрлюсю чыгарылды. Ала Москвага, Ставрополь крайга, Башкортостанга эмда Россей Федерацияны

«ASIA» фармацевт компанияды. Аны генеральный директору доктор Абдумухсен Мохамед Альсукини бла директорларыны советини чюени Фирас Мохамед Альсахни бирге ишлерге хазыр болганыларын билдиргенди.

Алай байламлыкъланы хайрындан жангы производство ыла ишлеп башларыкыдыла, таблеткала жарашдыруучу цех ачылыккыды. Андан сора да, дарманланы ампулада чыгарырга, сиропла да жарашдыргыга белгиленди. Жыны ичинде дарманланы 100 минг тюрлюсюн чыгарыргыга мурад этиледи. Бирге ишленю дагында бир игилиги - жангы ишти жерге кууралыкыдыла, специалистче да

инвесторну ахчасына юйретилдиклиде. Къабарты-Малкъарны Башчысы, сурам бар эсе, производствону кенгерттирге керек болур деп, алай чертенди. Ол бир къауум адамны иш бла жалчытырга себеплик эте эсе уа, бютонда иги, дегенди. «Биз ахшы башламчылыкъларга себеплик этерикбиз. Жаланда бир излембиз барды-качестволу продукция чыгарылысын», - деп бошаганды озюн республиканы Башчысы.

Залина ШОКАРОВА,
КЪМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасыны таматасы.

Жамаат палата

Табийгъатны сакълай билиу бизни керексиз къыйынлыкълардан къутултурукъду

КЪМР-ни Жамаат палатасыны башламчылыгы бла «Къудуретни сакълау эм табийгъат байлыкъланы ачуу хайырланы» деген темага кёре Къабарты-Малкъар къырал университетде жыйылуу болганды.

Оску юйюне ректору Ерабаси Кармуров бу проблема бююнлюкде бек магъаналы болганын чертенди. Ол уазида табийгъатны сакълау бла байламлы юч кафедралар ачылыганын айтханды. Жукъу заманда уа жерлени тийгенди усталыкъларга койретген факультет ишлеп башларыкыды. Бизде, жарысууга, алыкка алай усталык жокъуду, дегенди ол.

Палатаны башчысы Пшикан Таов Къабарты-Малкъарда, Россейни бирси регионларында да табийгъатны сакълау бла байламлы проблемала бир киби болганыларын белгилегенди. Ол ачы алачы талай кесогени осонден айтханды. Алай суулага кир-кипчикни агынуу хатасындан ичереге жараркы суу аздан-аз бола барды. Муниципальный властыла бу жаны бла кереклисича ишлемейди. Жерде бек магъаналы ресурслардан бир агъачылдыла.

Алай алачы халлары бек осалды. 2007 жылга бер Агъач кодекс барды. Анга кёре бир жерде тереклени кесогенди, бирси орнатханды. Иш схемалага кёре бардырылганды.

Арта агъачланы аренда-торлагъа ала сакъ кёзден къарарла деген ишаныу бла бергенди. Алай ала кеслерине фаида тошор мурадта агъачланы бютон аман халга келтиргенди. Эл молкде химикатланы, жер семирткичени оздоруу хайырланыу да хаталыды. Пшикан Кесович бу проблемаланы сылтауларыны осонден да айтханды. Алай бу сферда закондательствода кемчилликле аспамдыла, чыгарылгъан законла жашауда къалай бардырылганына тийишлисича контроль этилмейди, республикада табийгъат байлыкъларга башчылыкъ эту систему жокъуду, граждандыла экология жаны бла билим берю

къаруусунду. Къабарты-Малкъарны битеу Россейда да эм айтилык рекреация-саулык кючлеу ара болурча битеу онглари барды. Ол себепден бу сфераны аянытуруу, болгъан байлыкъланы сакъларча программаланы жарашдыргыга керекди, дегенди.

КЪМР-ни табийгъат байлыкъларында эмда куудуретни сакълау жаны бла министрини орунбасары Александр Кислицын бу жаны бла арт эки жылда республиканы Правительствосу уллу иш этгенин айтханды. Бытыр кир-кипчикни кетериу бла байламлы 2012-2020 жылгага целевой программа жарашдырылганды.

Ахтары 2-чи бетдеди.

СОЛУУ

Туризм кезиу алгъаракъ башланыргъа ушайды

Минги тауда талай кюнню ичинде тохтамай къар жауп турганды. Тау-лыкка жолла къардан толгандыла. Азауда уа «Мир» (3500 метр) станциядан «Старый кругозор» (3000 метр) атлы станцияга дери аны теренлиги къырк сантиметрге жеткенди. Спортну бу тюрлюсюн сыйгениле шёндю окуяну учуп башлагандыла.

Туристлеге таптыкъларга «Курорт Эльбрус» ачык акционер обществону ишчилери лыжа жолланы эни техника бла тазаларкыдыла. Аланы тегереклерине, къоркъуусулукъну жалчытырга, белгиле, матла, сеткала орнатылыккыдыла. Минги тауда туруму жоруулары, учу жолланы хайырланыуу осонден информация да салыныркыды. Акционер обществону генеральный директору Бекжалан Хыйса билдиргенича, битеу бу ишле ыйканы ахырына дери тамамланыркыдыла.

Озигизге салайык, сентябрде тау-лыкка жолла кенгертилгенди. Энди ала халкъла аралы излемлеге келишгенди. Трассаланы кенчиклери-80, бурлган жерледе-80, битеуно узунлугу 3250 метрди. Прямъбуосуйны канат жол комплекси штат халда ишлейди. Ростеннадзор жыл сайын ноябрде бардыруучу къарууга хазырды. Кышыда жалгъан къар бла жалчытырга онг да боллукъду. «Азар» таланы тийриси да тапанандырылганды.

Төвде болукъучун. Минги тауда турист кезиу 25-чи декабрде ачылды. Ол заманда бери сноубордисте, тау-лыкчыла, Жангы жылга таулада тюберге сыйген туристле аслам келеди. Быйыл, кюнню халына кёре, ол кезиу алгъаракъ башланыркыды.

«Курорт Эльбрус» ачык акционер обществону пресс-службасы.

Илиясны
уллу жетишими
2 бет

«Психиатрия жаны
бла ара ачар
умутлума»
3 бет

Сермеш
аулакалда туугъан
шубулухъ
3 бет

Аны къыйны
унутулмаганды
4 бет

Кенгеу

Налогла жыйыу иги да ёсгенду

Жер тюбюнде байлыкъланы хайырланыу ючюн налогла къалай эм чейлай бир тюгенгенине жорланып Къабарты-Малкъар Республиканы Экология эм табийгъат байлыкълар министрствосунда кенгеу болганды. Жыйылууга Федеральный налог службаны КЪМР-де управленийисы келечилери да къатышхандыла, деп билдиргенди министрствону пресс-службасындан.

Министрствону башчысы куллуугун толтурган Гызыланы Берт озозоглен вилоросла бла байламлы ишлени налог служба бла бирге иги бардырганыры себепли арт жылда жер тюбюнде байлыкъланы хайырланыууладан налог жыйуу иги да ёсгенди, дегенди. 2005 жылдан бери бюлюмде урунган предпритияланы сана эки керөгө, ала төлеген налог а беш керөгө ёсгенди да чертенди ол. КЪМР-де налог службаны управленийисыны бюлюмюно башчысыны заместители Марина Габанова айтханды кёре, быйыл тогуз айны ичинде налогланы төлеу бытыр бла тенгештиргенде сегиз процентге ёсгенди.

Саулайда быйыл жер тюбюнде байлыкъланы хайырланыуу сындыртан эсе онбеш процентге кёбейгенди. Есюм асламысында гипс, агъыр бла кюзөм, таш, киртин эм тюрлю-тюрлю сырь чыгаргъан предпритияла болганды.

Бюгонюкде бизни республикада бу иш бла кюрештирге 76 лицензия берилгенди. Аны бла бирге 2009 жылдан бери тохташдырылган жорукъларга бузукълукъ этгенлери ючюн алай физический эм юридический лицолардан 29 лицензия сыйырылганды.

МУРАТЛАНЫ У.

Эл молк

Айырмалы урунганлагъа - махтау эм сый

Терк району Културга дворещинде, эл молкде урунганла быйыл жетишилди ишленгенине жаралануу, уллу байрам болганды. Анда районун фермер молкери бла жарашдыруучу предпритиялары кесерини продукциялардан кёрмюк да къурагъан эдиле, деп билдиргенди район администрациясыны пресс-службасындан.

Ингирни ачан кезиуде району жер-жерли самоуправленийисыны советини председатели Владимир Хажуев, Быйыл бай тюрлик жыйылууну белгиле, бу ишти къатышхандыла ва арзылыгын билдиргенди. Ехтемленгери сылта уа, сёзюсю, бар эди району эл молкюнде урунганлары быйыл 5,16 миллиард сом багъасы продукция чыгаргандыла. Бытыр бла тенгештиргенде ёсюм он процентге жуукъ болганды.

Жыйылган 200 минг тонна мизреу, 19,9 минг тонна картоф эм 74 минг тонна пахта кёзөмде да тюрлик бай болганыны шагъатлардыла. Дагында бу кезиуде районун молкери 4,4 минг тонна эт чыгаргандыла эм 35 минг тонна сют алгандыла. Туураланы сана да осозобдеги жылы юч кварталыны ичинде 1,6 мингге кёбейгенди.

Жетишилди ишленген предпритияланы башчыларыны башчыларын республиканы Эл молк министрствосуну эм Терк району администрациясыны сайты грамоталары бла сыйлагандыла. Ол сана «Жангы Малкъар» агрофирманы башчысы Къазийланы Мухарбий була предпритияны мецензироту Жашуйланы Замир да махтаууга тийишли болгандыла.

Району администрациясыны эл молк бюлюмюно башчысы Тимур Вадахов белгилегенине кёре, жетишилди бергенде битимликликте келтири Жангы технологияларны хайырланыу анга себеплик этгенди. Алай, бек биринчиден, жерчиликде урунганланы къыйнылары келтиргенди бу жетишилде, деп белгилегенди Вадахов.

Бизни корр.

Культура

Инна Кашежеваны эсгерликдиге

20-чы ноябрде Москвада, белгилы къабартылы жазычу Инна Кашежеваны хурметине атап, «Время собирать камни» деген кинолен кезиюле эсгерюу ингир бардырылыккыды. Ол КЪМР-ни культура министртини къуллугун толтурган Руслан Фанданы башламчылыгы бла курагъанды. Поздеса асралгъан жерде эсгертирме ачылыккыды. Аны автору Къабарты - Малкъарны белгилы скульптору Арсен Гушапшадды.

«Время собирать камни» деген ингирде аны бла ишленген къауум Инна Кашежеваны чыгармачылыкъ, жашуу жолуну осонден тынчы халда айтханды. Анда назарланы окъулулуккыды. Аны сырафын Али Шогенчуков атлы къабарты театры артисалары Жанна Тахшугоева бла Фатима Чехмахова курагъандыла. Республиканы Музыкка театрыны солстери бла эстрада жырчыла Кашежеваны назмуларына белгилы совет композиторла этген жырлары айтхандыла. Къарачуу артыкда бек жаратар деп ишанычады «Кабардинка» ансамбльни тюрлюсюн бла «Амикс» жыр театры - Поколение 60-х деген попуриу программасы. Концертте КЪМР-ни сыйлы артисти Сати Казанова да къатышыркыды.

Ингир Литератураланы ара юйеринде ЦДЛ-да 18 сагъат 30 минутда башланыркыды.

КЪМР-ни Культура министрствосуну пресс-службасы.

Жазылуу-2013

Багъалы окуучула!

«Заман» - миллиетини жанмыз изетинди. Аны белгилеринде малъар халкъны културасыны, тарыхыны, бютониню жашуйнуу, айтихлыкъларды, жетишилгени эмда жакъыларынны осонден басмаданнан материалланы оз бир башка издинди пайдалык топтолганды. Алайды да, жазылыгыз, билеклик этимиз кеситини изетинди! Жаны жылда да оз сизни кетми шукъуугуз, озурлу оз негериниз болур деп ышанамыз.

«Заман» изетини редакциясыны
Бизни индексибиз - 51532

Табийгъатны сакълай билиу бизни керексиз кыйынлыкълардан къутултурукъду

Ахыры. Алы 1-чи бетде.
Анга кере билыр муниципалъны къурулганын аччы орундуане бля техника берилген

люкно сакълану проблемасын энчи белгилегенди. «КМР-ни Кыйыл китабы» чыккъан эди. Андан бери онки жыл озъганды, ол севбеден аны жаңыртырмъа заман жетгенди.

Солдан онгъа: Людмила Федченко, Пшикан Таов, Барасби Карамурзов, Александр Кислицын.

диле, жарашдырчу юч завод, промышленный кир-кипични салырча онбеш полигон да ишленгендиле. Анда жыйылган затлавы хатавлары къудуретте жетмез ючюн, тшы къаралладан энчи сыраб алынады. Анга уа 35 миллионга дериха кыоратылады. Кесибизде аллай сыраб чыгъарыла эди, къоранча иги да азыркы эдиле. Республикада санитар-экология болумун игилендирир муратда талай мадар этиледи, жер-жерли администрацияларга рекомендадиялар бериледи, дегенди ол.

Солдан онгъа: Людмила Федченко, Пшикан Таов, Барасби Карамурзов, Александр Кислицын.

дегенди ол. КъМКУ-ну битеулю биология экология энчи табийгъатны хайырлану кафедра-сы башчысы Руслан Дзеве да къабарты-Малкъар биология байлыгы билыр Кавказдан ай-

ны бля аллай болумланы саны бек эсенди. Аны ючюн кбди тамамларга керекди, ол санда боу жаугъандан къорулануы, аэропортлада туманланы кетери, къар юзюлоудан сакълану,

организияларга бля учреждениеларга рекомендадиялар жарашдырылганды.

КУЛЬЧАЛАНЫ ЗУЛЬФИЯ.

Фестиваль

Илиясны уллу жетишчиле

Белгиле тележурналист, режиссер, документал фильмлени халкъла орталы фестивалларыны, ТЕФИФ союзларыны лауреаты, «Элик-фильм» компанияны башчысы, Къарачай-Черкес Республиканы искусстволарны сыйлы къулдукчуу Багыратлыны Илиясны «Куняк» деген кинофестивальда «Три дагестанские новеллы на незаданную тему» деген документал фильми къезулю фестивалда бек сыйлы сауынны алганды.

Краснодар крайны 75-жылгасына юзюлю багъасына 20 проценти болурга керекди. Алай залогта башкъа мек берилсе, биринчи тейлеу этилмейди.

Шимал Кавказны телекомпаниялары бля телестудиялары араларында берилгъан документал эн автор фильмлени «Куняки» деген VI фестиваллары Социде этгенди. Таулу режиссерю 30 минутта ичинде баргъан киносулда керти жашуу керектокледи. Анда сёз, не амал да табыл, ишлен, кеси къыйналары бля жашагъан юч дагъыстанлы жашны юсюнден барды.

Кавказ халкълыны бля конфессиялы эн асламлы информация органианы проблемалары жаны бля арасы къурагандыла. Быйыл анга Кавказ халкълыны россейин конгресси да тутхчулукъ этгенди. Фестивальда Россейин 19 регионундан бля Абхазиядан, Белоруссиядан эм Украинадан журналисте бля режиссерла къатышхандыла.

жарашдырылган фильме, программала керекдиле. Асламлы информация органа, Кавказда жашуучу терисне бурмай, кертюстемне да уллу себеплик керти эдиле тынчылык жашаубузга. Аллай амалла къурасак, дуньада болумну торлендириликъбыз», - дегенди ол.

Фестивальны президенти халкълыны бля конфессиялы проблемаларыны арасыны директору Сулейта Кусова халпарлагъанча, «Куняки» тап жарашдырылган проектди. Аны баш мураты - Россейин Юг жанында бусагъада болуму кертюзторча информацияны жарашдырып, адамларга билдириуду. Шимал Кавказы кирлеп тургъан халны уа азъдан тоетириуду.

«Жаш адамла Хасан Сижажеве аны ишени, энчи жашаууну юсюнден аман, биз жыйлап, тирилю административны башчысы бля ушакъдан ала ол ишле биринчи «Большевик» деген колхозда башлагъан», бош замандан уа футбол ойнарга сюйюксюнюн да билгендиле. Хасан Сижажев а эми бир, биз жыйлап, тирилю-торлю мероприятияла бардырыча, районда жуумк заманда спорт майданла ишленриклерин айтханды.

Арина АЛОКОВА. Баксан району жер-жерли администрациясны пресс-службасы.

Кредитле

Ипотеканы юсюнден толу эмда керти хапар

Сбербанк СКФО-ну хар регионуна да жашуу журтлана ипотека кредит бля сатып алырмъа сюйгенде консултация арала къураганды. Ойнанс учрежденини Къабарты-Малкъарда бля юсюнде 24-июньда баш хара шабат юнде бардырханлар турдукъду. Аны юсюнден бляюне пресс-службасыннан билдиргендиле.

жаны неда ишлене тургъан бляюне багъасына 20 проценти болурга керекди. Алай залогта башкъа мек берилсе, биринчи тейлеу этилмейди.

къураганды. Ол Къабарты-Малкъарны Правитель-ствосу бля эттен келишимге кере, энчи неда андан аслам сабийлер билгъан юйюрлеге берилген аханын ставкасы энди 10,5 проценти. Башкача айтханда, банк белгилеген процентлене бек кескин республиканы бюджетти тейлерки. Сёз ючюн, юзююздде жылны ахырында дериха боу иште бюджетден ол миллион сом берилгиди.

КЪАЙГЪЫРЫУ Программалар таймай

«Жашуу журт-коммунальный миллион жангыртырмъа болушукъ эту фонд» къырал корпорацияны сайтында (http://fondkrt.ru/news/80081.html) адамланы аварииний юйледен кечюору бля байламлы программаны жашауда бардырууну юсюнден информация барды.

Марьяна КУМЫШЕВА. Къабарты-Малкъарны Жашуу журт-коммунальный молак жаны бля къырал комитетини пресс-службасы.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Документ

Васильева Светлана Александровна Прохладный территориялы айыруу комиссияны къол кетюору эркинлик болгъан членни къуллугундан эркин этиюну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны БЕГИМИ

«Россей Федерацияны граждандарыны айыруу аркиниклерини эмда ферендуммъа къатышырга аркиниклерини баш гантилялары юсюнден» 2002 жылда 12-чи июнда чыгъарылган 67-ФЗ номерли Федеральний законун 29-чу статьясыны 6-чы пунктуну «а» подпунктунда, «Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясы юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2003 жылда 18-чи февральда чыгъарылган 23-ФЗ номерли Законуну 2-чи статьясыны «е» пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республикада территориялы айыруу комиссияны юслеринден» 2003 жылда 8-чи январьда чыгъарылган 1-ФЗ номерли Законуну 4-чи статьясыны 2-чи кескини «а» пунктуна тиийшиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясы **бегим этеди:**

сей жамауат организацияны Къабарты-Малкъар регион бляюне Регион штабыны комиссияны къууамуна кертюзюлтген Васильева Светлана Александровна Прохладный территориялы айыруу комиссияны къол кетюору эркинлик болгъан членни къуллугундан болжалындан алгъа аны кесини тилиги бля эркин этерге.

2. Прохладный территориялы айыруу комиссия боу жерге адам салуу жаны бля предложелна алынън башлангъанларыны юсюнден билдиргиди.

3. Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны информация билдириуюне текстин (ол бу бегимге къошулады) къабыл кертюрге.

4. Бегимни асламлы информация органада басмаларга эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны Интернет сайтына салырмъа.

В. М. ГЕШЕВ
АТМЫРЗАЛАНЫ И. А.

Айыруу комиссияны Председатели Айыруу комиссияны Секретары
2012 жылда 7-чи ноябрьде, Нальчик ш., №45/1-5

Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны 2012 жылда 7-чи ноябрьде чыгъарылган 45/1-5 номерли бегими бля къабыл кертюргенди Прохладный территориялы айыруу комиссиясы боу жерге айыруу комиссияны къол кетюору эркинлик болгъан членни салуу жаны бля предложелна алынън башлангъанларыны юсюнден ИНФОРМАЦИЯ БИЛДИРИУ Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясы

Прохладный территориялы айыруу комиссияны къол кетюору эркинлик болгъан членни полномочиалары болжандан алгъа тохталыгъанлар бля байламлы эмда «Россей Федерацияны граждандарыны айыруу аркиниклерини эмда ферендуммъа къатышырга аркиниклерини баш гантилялары юсюнден» Федеральний законуну 28-чы статьясыны 6-чы пунктуна тиийшиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясы Прохладный территориялы айыруу

комиссияны къол кетюору эркинлик болгъан членни салуу жаны бля предложелна алынън башлангъанларыны юсюнден билдиреди. Документте бу билдириу басмалангъан ючюн башлап 15 конно ичинде бу адрес бля алынады: КМР, Нальчик шахар, Ленин пр., 27-чи юй, 151-чи кабинет. Тел. 47-64-42, 40-26-88.

Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясы

Усенко Анжела Владимировна Прохладный территориялы айыруу комиссияны къол кетюору эркинлик болгъан членни салууну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны БЕГИМИ

«Россей Федерацияны граждандарыны айыруу аркиниклерини эмда ферендуммъа къатышырга аркиниклерини баш гантилялары юсюнден» 2002 жылда 12-чи июнда чыгъарылган 67-ФЗ номерли Федеральний законуну 22-чи, 26-чы статьяларында, «Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясы юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2003 жылда 18-чи февральда чыгъарылган 23-ФЗ номерли Законуну 2-чи статьясыны «е» пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республикада территориялы айыруу комиссияны юслеринден» 2003 жылда 8-чи январьда чыгъарылган 1-ФЗ номерли Законуну 2-чи статьясына тиийшиликде «Стрижо Елена Валерьевна Прохладный территориялы айыруу комиссияны къол кетюору эркинлик болгъан членни къуллугундан эркин этиюну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны 2012 жылда 17-чи октябрьде

чыгъарылган 43/6-5-чи номерли бегимине кере Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясы **бегим этеди:**

1. Усенко Анжела Владимировна Прохладный территориялы айыруу комиссияны къол кетюору эркинлик болгъан членни салырма. Ол 1979 жылда туугъанды. Билим юридикский билими барды. «Къабарты-Малкъар Республиканы Прохладна районуну Контроль-эсеплеуочу палатасын муниципальный учрежденины башчысыны орунбасары болуп ишлеиди. Комиссияны къууамуна аны Къабарты-Малкъар Республиканы Прохладна муниципальный районуну жер-жерли самоуправлене Совети кертюстенди.

2. Бу бегимни асламлы информация органада басмаларга эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны Интернет сайтына салырмъа.

В. М. ГЕШЕВ
АТМЫРЗАЛАНЫ И. А.

Айыруу комиссияны Председатели Айыруу комиссияны Секретары
2012 жылда 7-чи ноябрьде, Нальчик ш., №45/2-5

«Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысын артах чакъырууну жоругуну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну проктини юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны БЕГИМИ

«Россей Федерацияны субъектерини къырал властыларыны законла чыгъарууну (представительный) эмда толтурууну органдарын курууну битеулю жорукларыны юсюнден» Федеральний законган эмда «Россей Федерацияны граждандарыны айыруу аркиниклерини эмда ферендуммъа къатышырга аркиниклерини баш гантилялары юсюнден» 2002 жылда 12-чи июнда чыгъарылган 67-ФЗ номерли Федеральний законган торленуле кийирюну юсюнден» 2012 жылда 2-чи майда чыгъарылган 40-ФЗ номерли Федеральний закон къабыл этилгени бля байламлы Къабарты-Малкъар Республика-

ны Конституциясыны 106-чы статьясыны 1-чи кескине тиийшиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясы **бегим этеди:**

1. «Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысын артах чакъырууну жоругуну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну проектни Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини къурауна законодательный башламчылыкчына берирге (ол бу бегимге къошулады).

2. Бу бегимни асламлы информация органада басмаларга эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны Интернет сайтына салырмъа.

В. М. ГЕШЕВ
АТМЫРЗАЛАНЫ И. А.

Айыруу комиссияны Председатели Айыруу комиссияны Секретары
2012 жылда 7-чи ноябрьде, Нальчик ш., №45/3-5

Тамаша шаат Картондан къурулган велосипед

Израильде жашагъан эр киши Ихзар Гафни сейрилик, экономикалы велосипедни ишленгенди. Ол картондан къурулганды.

Чархлары болгъан бу сейрилик затны чыгъарыр ючюн, 1,5 жыл эм 9 доллар керек болгъан эдиле. Гафни коробкаларны ишленген хайырлануучу картонну сатып алгъан эди, андан велосипедни жарашдырганды. Велосипедни чарх кереклерин Ихзар суугъа хыдамлы боу бля боугъан эди, балаузу (смайл) спортто да бегийтгенди. Алай бля велосипедни тыш керемдосу ишгъагъу болганды.

«Картондан велосипедни рамасын ишленген къыйын тойюлю, ол чыдамлы да болады, кеп заманы ичинде къулдукъ да этеркиди. Кертиди, ол торлю материалны боюгуну тап амаларын табарга керекди, - деп халпар айтханды Гафни. - Хар риглен сорууда аллай велосипедни кыдадан алырмъа боллугуну юсюнден айталады. Бу велосипедни баш ахшылыгыны бля саналадыла - анга

«Российская газета»

Ишени угасы

Темполааны Лейла педиатрия эм психиатрия жаны бля медицина илимуна а 33 жактында кыруулаганды. Алыч психотерапевт болуп ишлейди. Сабий онкология болынычада саусузлагъ кырайдь, КьМКУУ-ну медицина факультетинде эм шёндөгю гуманитар академияда преподавательди.

Лейла Азретовна кандидат диссертациясын 26, доктор диссертациясын а 33 жактында кыруулаганды. Алыч тишюору сабийлени саусулуктары психикаларыны халы бля байламлы болганын ачыклаганды. Сёз ючюн, юйде да, школда да кыйналын жашагън бала бронхиальный астмадан аурруга болоды, аллай саусузну жаланда терapeвт угый, психиатр да багъарга керекди. Аны бу тинтүүлериине социалисте бийик багъа бичгенди, аны доктор диссертациясы россейди алмилени уллу жетишилеринден бирине санлаганды эм Естетественяны Росси аккадeмиeясыны энциклопедиясына тоештиди.

Темполааны Лейла 78 илиму иш басмалаганды, аладан алтысы илиму-методика пособиылады. Бюгюн ол «Заман» газетин кыюлагъды.

базында мени бля саулукъ сакълаууну проблемаларыны юзюндө шукъ этеди. Мен бичгемге, аны ол кюн алайда машинаны ичинде аны жашы олтуруп болганды. Кысыхасы, кыйан атам кырагъан эди бу иш, преподавательде да кышулуп.

Бля бля келинери багъанымдан сора. Далхат Чукалаевич илиму ишимде манга бек болушанды. Мен илиму бля кырошгенимге, юйде хар затны кесим эте ме. Нянн, домработница, гувернантка дегенча зат болмагъанда бизде. Малик кыруулушуп, алай мени бек иги аңгълайды. Мени акылыма кёре, сабийлеге иги анандан сора иги ата да керекди.

Мени барган жерим чынты тауун адет-тёре жюруген юйюмди. Далхат Чукалаевичи аныс Абагъа сы этип, тоюма миллет жыйрык кийген эдим. Абагъа: «Келинги алынга келтирйикки?»—дегенде, огърулу аын: «Угъай, мен барлыкъма аны алпына»,—деген эди.

Темполааны юйюрлери Бахсан аууздан сыйлары, намыслары жюругендеп эди. Бир жол хаж кылырга баргъан бир кзабар тельхи кичи эки-чон аны болгъан кычыгыш Далхат Чукалаевичи апасына бля анынасына келтирйи, алагъа аманат этген эди. Ол адам артка кыйла алмагъанды, кычыгышы аны Темполааны кеслерин сабийлеринден айырмалы ёдордегенди.

Журукъ заманда толургу сыйген кылай умуугъу барды?

—Психиатрия жаны бля эчки иели ара ачагъа сиеме. Ара адимила кюркымъ келпирча, сабийлерин да келтирчара. Халкъ ишанган ара. Бусагъатда телевизордан, Интернеттен келген информация сабийлеге асыра аур кюн болды. Школада эки-чонкыйкъ курсланы бошагъан психология, соцпедагог-ла ишлейди, алачы билмилери терен туюлюмди. Сабийни психика жаны бля проблемасы болса окуя, ата-анала кылары баргъа бийиме жунуудула. Аллах айта, мен ол жаны бля адамлагъа болушугъа итине ме.

профессор Боев сагылта бля саусуланы айтанарына тынгъулагъанына сейр этичю эдим. Ардагу а ол усталыкъга кесим да юйрөдөн.

Жарыгувга, бизни республикада адамла психиатрга баргъга улугъан да, кырогъанга да этеди. Ол тереди. Тиш кыйнагъан стоматолога барды, ёпкелери жарыштан — терапевтте, психикасы багъылырга керекли уа аны буюдурууга юрөшери. Бир инсанд да аурууну сапып алмайды, адам иги кыйла чюрленгенге, эсе, кеси да инжилит, төверегиндигени да буюкдара эсе, арасарсы психиатрга баргъга керекди.

«Кёбюсюнде илиму бля кырошгъан карьера этген тишюоруны юйюрлери болмады. Сиз а багъа иегиз Темполааны Малик бля кызы бля кыз ёдордөсиз. Юйюргюнозю иосюнден не айтырга болуукъсуз?

—Медицина факультетде окуягъанымда, бир жол профессор, психиатрия жаны бля медицина илимуна доктору Темполааны Далхат факультетти меклямы ар-

келликле тамбля тилибизни сан этмей кыйлазаламы? Аллай кюркуу а барды. Аны алайгыгына мен башда халпар айхан атаны кызына тилманчыкъ этгени шагъатды. Биллай югюлену уа шахарда угъай, элдеде окукна кёрюрге болуукъду.

Мен аны тилибизни осюнден сёз баргъанда, биллай бир кемчиликни энци белгилерим эдим. Телевиденияда, радиода сөлөшөнг заманда кёл таулула кымъ-кымъ этип, тауна тынч айттылыкъ сёлөни табамай, орусча басыл бармагъа кыюлдун. Ол бек эриши кермонети тынгъулагъанымда. Андан сора да, айып окумады. Беруюну бардыргъан журналист ол затны сөлөзмөгенча этип турмай, ушкъ негерин тохтапты, буйлай айт десе тез болуп эди.

Ол кылыкъга эриши аштитилгенден сора да, тилибизге учуулукъ келтирдеди. Жаш адамла аллайлагъа тынгъуласала, кеслери да алагуа ушаргъа болуукъду. Аны себепли хар айтан сөзюкюз тилибизни учуу этмезине сакъ болуугъа керекби. Бу айлы кёбюсюнде хайт деген жыл сандагы адамларыны осюндери десе мен, жангылым. Ала уа аны тилни кеслери биллип кыймай, жаш адамлагъа иги юлпо кёрюгосторге борчуудула.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.
Суратын автор алганды.

«Психиатрия жаны бля ара ачар умутлума»

—Сиз сайлагъан усталыгыгъызда бек бийик даражъа жетгенсиз. Кылай башланган эди жолугууз?

—Хар не да сабийлигинде башланды. Мени атам Гамайяны Азрет кёл жылы Негамни болынычада кардиолог болуп тургъанды, аням Саният Исхандерова уа акушер-гинеколог. Ала юйор Азияда кырагъан эдиле. Аням азербайджанды, юйюрку кылыны болганын очюн, мюкляпти сыйларын, кеслерин а Кыргызстанга ийген эдиле. Атам а халкы бля бирге кёрюлгөн сабий эди. Законсузлукъны сынагъанлыкъга, экси да жарыкъ кёлго адамладыла.

Сабийлигимде ала бля болынычага барып кылай ишгелерин, адамла алагуа кырады болганынын кёрюп тургъаным. Кече дежурствода, экстренный вызова кыйын кёрюнселе да, атам бля аням хар саусузу сау болганына кыуана эдиле.

Мен, кырадынан Алим, эгчи бля кёбюсюнде атам кырады тургъаным. Школну бошагыным да «врач болуукъма» дегенимде,

юйде оюнуу мараз болмагъан эдиле. Алай мен да артка турмадым.

Атам сабийлигимде чанасын вагонеткага такыгъанын хата-сындан ажыкъса кылагъанды. Кюн кыны бир талай километрин жашу баргъга тоше эди кыстылле бля, алай шокъга жюроем кыларына аз да эсине келмегенди. Бюгюнлюкде окуя ол машина жюроемди. Мен биле эдим кыйын жол сайлагъаным, алай башка усталыкъны излемегеним.

Школадан соруп, КМКУУ-ну медицина факультетине кире ме. Студент жыйларында эчки кытапланы окуп, кёл кере чыкыгъаным тангга. Сегизин жарымында Кегемде автобуса олтуруп, сегизме уа Нальчикте факультетде кезимле лекцияны кыстап жазып башлай эдим.

Иги психиатр болуп очюн, не зат керекди?

—Саусузга тынгълай билгемден адам психиатр болалыкъ туюлюмд. Мени доктор диссертациямы кырадым бир-бир сёлөрини кеси да иги аңгъыламы. Не айтырга билмей, кеси кесине мурулды, бир затла кыуардырады.

Сёз ючюн, «Кёкде баргъан боз булутла» деген жерге жетгенде, ол «Бозну» иги аңгъаламы, боза белли болгонде бир-бир сёлөрини кеси да боза не болганын билмей, ата-сына сорупу кырайды.

Мен бу эки адамны ушакларына тынгълай, кеси кесиме: «Эй жарлы тилибиз! Сени ол таушулукъ жыр макъамы сёлөринги аңгыламагъан таулу кырагъан насасыз болуму дунюнда, аны тилми башка татынуу, туу сунуу шоракъсы ауазын аңгыламагъан, таулу жырлары, суратлау сёлени магъанарына тошюнко, аланы жюроегтен, кырагъан миллетти адамны болганы бля ёстемленген жаш, кыз да ишт жаны бля нечик мискиндиле.

келликле тамбля тилибизни сан этмей кыйлазаламы? Аллай кюркуу а барды. Аны алайгыгына мен башда халпар айхан атаны кызына тилманчыкъ этгени шагъатды. Биллай югюлену уа шахарда угъай, элдеде окукна кёрюрге болуукъду.

Мен аны тилибизни осюнден сёз баргъанда, биллай бир кемчиликни энци белгилерим эдим. Телевиденияда, радиода сөлөшөнг заманда кёл таулула кымъ-кымъ этип, тауна тынч айттылыкъ сёлөни табамай, орусча басыл бармагъа кыюлдун. Ол бек эриши кермонети тынгъулагъанымда. Андан сора да, айып окумады. Беруюну бардыргъан журналист ол затны сөлөзмөгенча этип турмай, ушкъ негерин тохтапты, буйлай айт десе тез болуп эди.

Ол кылыкъга эриши аштитилгенден сора да, тилибизге учуулукъ келтирдеди. Жаш адамла аллайлагъа тынгъуласала, кеслери да алагуа ушаргъа болуукъду. Аны себепли хар айтан сөзюкюз тилибизни учуу этмезине сакъ болуугъа керекби. Бу айлы кёбюсюнде хайт деген жыл сандагы адамларыны осюндери десе мен, жангылым. Ала уа аны тилни кеслери биллип кыймай, жаш адамлагъа иги юлпо кёрюгосторге борчуудула.

ТЕМПОЛАНЫ Мухадим.

Журналистни сагышлары

Бизни ариу тилибиз чыртда сансызлыкъга тийишшли туюлюмду

Адамла акылылары, кылыклары, ариулыкъга багъа бичиуде башхалыклары бля былай кёл торлю кылае бля болупла Сёз ючюн, бирге жаным-тишим, аням жашауу аны тилимди, дейди да, аны тазалыгын сакълаууну жашууларымда бек бичиуде болуунда бирине санайдыла. Емюрлеринде анга кыулуукъ этедиле. Алайла бболмаса эдиле, бизни баш хазнабыз эндиге дери жез болуп эди.

Болсада бир-бирле анга ток тегили магъан бериле бир дегини келеди. Аны алайгыгына мен кесим кёрген былай шарт шагъатлыкъ этердик. Кёл болмай автобуса кетип бара туруп, келми кытамыда шитинде олтургъан бир киши кызы бля ушакъ этеди. Ала экси да орусча уста сёлөзгенилери кёрюп тура эди. Бам, билми аддамла. Окутуу-юйретти ишни осюнден кёл халпар айдыла. Республиканы бийик билми берген очюу юйлерини атлары терк-терк сатыныладыла.

Алай этип бара тургъанлай, автобусну шофёру, баям, таулу болуп эди, кырачай, малкыр жырлары салып дуняны музыкага, жюргъа алдырды. Адамла аны ыразы болдула. Мени кюншуларым да, неси айтаса, сиюп тынгъыладыла.

Киши бираз баргъанлай, кы-

зна таулу жырлары бир-бир сёлөрини магъанларын орусча аңгылатып башлады. Кыз да: «Ой, какие интересные слова, даже философское значение имеют они. Кто это талантливый поэт, который пишет такие замечательные песни?»—деп, атасына уста тилманчыкъ этгенине ыразы болуп, ышара барды.

Атасы да кырачай, малкыр жырлары бир бирлерини ызыларын ден, кертиси бля да, аламат кёл салып кёрчюрге юрөшери. Алай жырлары бир-бир сёлөрини кеси да иги аңгъыламы. Не айтырга билмей, кеси кесине мурулды, бир затла кыуардырады.

Сёз ючюн, «Кёкде баргъан боз булутла» деген жерге жетгенде, ол «Бозну» иги аңгъаламы, боза белли болгонде бир-бир сёлөрини кеси да боза не болганын билмей, ата-сына сорупу кырайды.

Мен бу эки адамны ушакларына тынгълай, кеси кесиме: «Эй жарлы тилибиз! Сени ол таушулукъ жыр макъамы сёлөринги аңгыламагъан таулу кырагъан насасыз болуму дунюнда, аны тилми башка татынуу, туу сунуу шоракъсы ауазын аңгыламагъан, таулу жырлары, суратлау сёлени магъанарына тошюнко, аланы жюроегтен, кырагъан миллетти адамны болганы бля ёстемленген жаш, кыз да ишт жаны бля нечик мискиндиле.

Бу эки адам, ким биледи, миллетбизки менден кем кылай оеуе да болупа. Алай соеуе деп кыймай, анга кыулуукъ да этерге, куч, кыруу да берирге керекди. Миллетинги тилинде сёлөмэй сөөнг, адетин, кылыгын багъаламай сөөнг, аны анысыз этерге, алай бля уа кесини адамлыкъ даражана шухта тошоресе.

Кёчгюнчолок жыллада — кыралыгыгъыбыз сыйрылгын тургъан кезимде — шахарга барып, анда тауна сөлөшөнг адамны ауазын эшиткенде, ол ком юйюнге бир уллу насып жаугъанча болуп, аны бля ушакъ нёгер болуугуң келгенди. Аны тилми алай тансыкылабызды.

Бюгюнлюкде бизни абданлау-рыбъздан кёлпе аны алайгыгын унуткандыла. Малкыр тилиде сёлөшкеле, аны сыйлап, багу алап сабийлерине гитчелдени юйретмесе да, ол емюрден ахырга жашап турлукъ сунадыла. Аллайла уллу жангыладыла. Биринчиден, тил хар кунде миллетине жырлуукъ этип, анга жарал турмаса, унутула, башка тилден кирген сөлзе кёл бола, бизни тилибизни тунукъдура барлыкларыны керекбиз. Экинчиден, ата-ананы кеси тилерин тынгъылы билмей эселе, аладан тургъанлай аны тилте сыймекликлери кылай бля болуукъду?

Бусагъатдагы тёлёно орунуна

ТЕМПОЛАНЫ Мухадим.

Жылга эм адамла

Сермеш аулакълага туугъан шухълукъ

Бир заманда Берюне кырабагы (Волчыи ворота) деген жерде Лесная школа деп болуучу эди. Аны директору бля мени Бергюркылыны Исмайыл тындыргъан эди. Мен ким болганымы айтдым. Ол м: «А я Пушкин «Наоборот»,— деди. Аңгъаладым: Сергей Александрович. «Хай, тукумум а Долговду!»

Нальчики Сергей Долгов бля кысхаштачу Ашхакылыны Биязулкъа урушда танышты болгъан эдиле шухълукъ. Орусчу жаш бийик ёсюмлю, бёкем. Жумдуругу бля уруп бугъаны жыгъарыкъ эди. Ашхакъ улу орта бойлу кылатангы. Билай кырагъанда, аркыкъ, кырауысуз кёрюк эди. Долгов а аны юсюнча бля былай деген эди: «Биязука (алай айтычу эди ол анга) тыш сыраты бля эменгенге ушамайды, алай жангыз кеси танканын атычуу 76-милитариан алып аур бичиуде бир жынына буруучу эди.»

Кетгенди ала бу дунюнда, жаннетде жатыснла. Кызауатда башланган шухълукъларын а жашуула бергенди. Алай ол Сталинград ючюн каны кызауат болушугъа жуукълашкан кезимде эди. Ары дери уа шахардан тышында эм аны ичинде да сөрмеше кече, келетиле тёрөмде темир таушу алашдыр келетиле.

Бизни жерлешерибиз кыулуукъ этген артиллерия полк Сталинград таба барды. Ата тархан топланы ызыларын солдатла азырагъан алапталды. Юйюри жанларында кызылкыла тагъылган фанер кван-

жакычка кёз жетиредиле. «Волганы онг жакъсында ёлоробоз», «Волганы арк жакъында бизге жер жокду», «Волганы жакъында бизге жакъырагъан эсе бурдалы.»

Фашист аскерле Волгандан ёталыкъ болуулары деп, дунни сейрисини сакълагъанды. Ма ол кюннде келген эдиле Сталинградта биз халпарын артыл артиллеристте. Шахарны кырауа тютюн басыды. Фашист бомбардировщикле, бирлери кетерге бирлери келип, бомбаланы аяусуз ётгедине адамла жашагъан квалтаргала.

Танканын атычуу батарея Сталинградга трактор эдиле. Алайда черекте жуукъ эди да, гитлерчиле бизикилени кюрюруууну ызыларын эзип, суу жагъага ыкыныр мурут бля тохтаусу чабуул тутп турдыла. Сержант Долгов болгъан расчёту командир, расчёту командир бля ётгедине адамла жашагъан квалтаргала.

Танканын атычуу батарея Сталинградга трактор эдиле. Алайда черекте жуукъ эди да, гитлерчиле бизикилени кюрюруууну ызыларын эзип, суу жагъага ыкыныр мурут бля тохтаусу чабуул тутп турдыла. Сержант Долгов болгъан расчёту командир, расчёту командир бля ётгедине адамла жашагъан квалтаргала.

келген эки-чон танк кырауа тютюнлери чыгарып тохтадыла. Кылайгъанлар, ол ача, батареяга ашюн урудыла. Эки танк тюзюнкёй Долгову тобу тага айландыла. Экси да бир бири ызыларындан гусеничалары кырыгылып тохтадыла. «Аперим, Биязука!» — деп кычарды топу командирни басыкъ ауазы бля. Фашист танклардан бирини башысы буруп башлады. Гусеничасы юзюлгениликте, ол от-ачалыгын биле эдиле артиллеристте. Биязулкъа аны ишлангъан тулу гъа эди да, алгаркъ болуп, кырадыгъасындан уруп жандыры кучур машинаны. Етдюрөмди артиллеристте душман танканын алгъа.

Кёл да бармай гитлерчиле жангыдан атагъага кёл-рүпюлдө. Бу жол танканын ызыларындан автоматчикле келедила. Биягыча, андамлы танкны кесиле. Жамуу аскериле уа, бир затха да кырамай, алгъа мылыкъ атдыла. Комбат темир сынлыкъа «чандыруучу» снарядла бля атагъа бурюукъ берди. Семеи баргъан жер фашист солдатланы мыпыкларындан тоду. Саулары уа кычырыкъ этип алгъа чабадыла. Аладан экси батарея орнаткан жерге кытуудула. Бирн Долгову тобуу чыгаргъасына тагылды. Сержант, аны сөрмел алып, боюнундан тутуп, башын топу лафетасына уруп бир жыны атады. Ауру жуудуругу бля экинчи-бирн батальонда эди. Гитлерчи солдатланы эсиртип психиатри атакъга жиберегилери арда белгили болду.

Фронту шухъла Кызыл Жумдуруу Махшумулу ючюнчю даражалы орденлери, «За отвагу», «За боевые заслуги», «За оборону Сталинграда», «За взятие Кенигсберга» майдала бля бичиуде кырады бля саугъаланган эдиле.

Урушдан сора да, тюзю уа — ёлуп кеттичи да ала шухълукларынын изюмгендиле. Бир бирлерин жоклай тургъан кезимде тёрөмде темир таушу алашдыр келетиле.

Тузашу алашдыр келетиле таушу алашдыр келетиле. Комбат а атагъа кыланда бермейди. Энтта да бир кесек, энтта да бир кесек! Батарейга бронёбюкчюлер алапталды. Юйюри жанларында кызылкыла тагъылган фанер кван-

Муратланы

Бачаманы Гориде эсгертемсин жерине орнатырга айтадыла

Иосиф Сталинге баш уруучу, бир заманда коммунист партияны командирини жерине кытайыр жалныкы деп, ноёнры ортасына дери уа аланы санын 40-50 мингге жетдиреги айтылдыла, ол районда жашагъанлары юйюри бирди.

Музейни администрациянда «Известияны» корреспондентине айханларына кёре, «эсгертемсин юсюнде бирне вопрос осюле турды. Бизни кезимдеде айтхалык монументи (жети метр бийиклиги болган тогуз метр бийиклиги болган по-стаментде сиеуе эди. Аны авторлары — скульптор Гога Микитиди бля Захарий Курданын кёре, ол ишн 31-нче октябрде жер-жерли администрацияны оюнулары бля сюзөгени эм жашауда бардырыга керек болгъан 9 минг чакъты бир долларны бюджеттен берирге деп оную этгенди.

Ол ахча берилмесе, Сталинни Фонду кырап, халкыдан жыйылган ахча бля эсгертемсин жерине орнатырыкмыз. Грузияны алгынгны оюнулары монументни кетерип, уллу терслик этгенди, шёндю уа аны позиртеге керекди, дегенче Александр Лурсманившили.

Горини администрациясы оюнуучу Зинаида Магъладе «Известияны» корреспондентине айданын кере, Быйыл жаз башында керекди, нек дегенде эсгертеми музей юйге кёрчюрөгте деп, мында алда этилген оную топулуругъа керекди да, ол оную уа, кёл болуучу этген эдиле. Шёндюгю дери жашауда бардырылмай турды.

Андагы коммунист бля блек кино ичинде Гориде

жашагъан адамлагъа кёл эсгертемсин жерине кытайыр жалныкы деп, ноёнры ортасына дери уа аланы санын 40-50 мингге жетдиреги айтылдыла, ол районда жашагъанлары юйюри бирди.

Музейни администрациянда «Известияны» корреспондентине айханларына кёре, «эсгертемсин юсюнде бирне вопрос осюле турды. Бизни кезимдеде айтхалык монументи (жети метр бийиклиги болган тогуз метр бийиклиги болган по-стаментде сиеуе эди. Аны авторлары — скульптор Гога Микитиди бля Захарий Курданын кёре, ол ишн 31-нче октябрде жер-жерли администрацияны оюнулары бля сюзөгени эм жашауда бардырыга керек болгъан 9 минг чакъты бир долларны бюджеттен берирге деп оную этгенди.

Ол ахча берилмесе, Сталинни Фонду кырап, халкыдан жыйылган ахча бля эсгертемсин жерине орнатырыкмыз. Грузияны алгынгны оюнулары монументни кетерип, уллу терслик этгенди, шёндю уа аны позиртеге керекди, дегенче Александр Лурсманившили.

Горини администрациясы оюнуучу Зинаида Магъладе «Известияны» корреспондентине айданын кере, Быйыл жаз башында керекди, нек дегенде эсгертеми музей юйге кёрчюрөгте деп, мында алда этилген оную топулуругъа керекди да, ол оную уа, кёл болуучу этген эдиле. Шёндюгю дери жашауда бардырылмай турды.

Андагы коммунист бля блек кино ичинде Гориде

детенди «Известияны» корреспондентине айханлары партины Гориде белюмюко башчысы.

«Известияны» корреспондентини соруларына эсгерте айханларына кёре, бачаманы эсгертемсин жерине кытайыр ол шахаргъа туристле кёл келпирча этердик. Сталинни музей юйюне орта эсеп бля жыл сайын кёл тыш кырагыла адамла билети бля жаз бля сурет долпарды. Музейде Сталинден кылган бек багылы затла — аны шинели, башлы чуруклары, коллеси, торло-торло адырлары, телефонду, Сосо (Иосиф) Джугашвили Гориде. Тилисиде дин гимназияда окургъа кеттичи 16 жылы жашагъанды.

Эсгертемни кетериюю осюнден оную 2008 жылдагы урушдан сора кырап башлагъан эдиле. Тилисиде ол кезимде «Россей империяны символ болган затны Гориде монументин кырагъа керек туюлюмду» деди эдиле. Ол жерде 2008 жылда Россей бля бардырылган урушда ёлгенни монументин орнатыр мурут бар эди, болсада, ол мурут шёндюгю дери да жашауда бардырылмагъанды.

«Грузияны мурутаны» депутаты Леван Бердзенишвилини «Известияны» корреспондентине айданын кёре, ол кеси Сталиннин эми эсгертемине кыжауду. Алай эсе да жерге кырагъан алгынгны эсгертеми сырылда деген адамла кёл оную уа, кёл болуучу этген эдиле. Шёндюгю дери жашауда бардырылмай турды.

Андагы коммунист бля блек кино ичинде Гориде

«Известия»

МА САНГА!

Жыйбарчы этаждан жыгылып, сау кылагъанды

Владивостокда жашагъан 34-жыллыкъ эр киши шухълары бля «тап» олтургъандан сора, юйюне (20-чы атажда жашады), игида эсирип, келген эди. Тютюн ичереге балконга чыкыгъанда, аны бурууна билеклери бля таңганда, ауругу тышына тартып, жыгылды, 60 метрни энишег кетеди. «Тюота Прадо» джипини осюне тоешди.

«Мен, бир уллу таушуну эшитип, аны мен эсе да бир зат болуучу гъагъан аңгыламы—дейди тоютаны иеси. Алайда эсим ауаргъа эки жерге жетеме: машинаны башында энишеге батылып жатхан

кюншуму крёме, андан сора уа ол саулай кылагъанына бек сейр этгенме. Чархынды кёл жерлери сынын тургъан саусузу реанимация белюмю алып кетген эдиле.

«Владивостокну Ич ишле министрствуну пресс-службасында сунганарчыа, бу торпо палатыны кы кылай бля болганын ала билмедиле. Эр киши бек аур саусуду.

Медиклени айтууларына кёре, аны жанын келфики сакълагъанды.

Эсирмеге андан аллай уллу бийикликтен кетсе, ол, асыры кырогъыгъандан, битеу санларын

гыжы этеди ол халда кыаты жерге тийсе уа, ёлуп кыларча жаралы болады. Кёл ахча да, жыгылыгъа анын иги сыйык тузуба этмедиле аны чархында шаугуатлери, резин топча, чыдамдыклары турдыла. Кеф адамны жюреги жарылыр, атыыр деген кюрюкму уа

иги кесекке азаяды,—дейди хирург Ирина Рудько. —Автоны эси уа бек улту, зоранлыкны сынагъанды, кюншуму болганында, сау болуп чыкыса, андан 400 минг сомну алып, джипине ремонт этдирер муратады.

Интернет.

ХУРМЕТЛЕУ

Аны кыйыны унутулмаганды

Фазил Аисович Насо көп жыллы Адыгеда педагогика училищеге, ызы бал илмузием институтка башчылык этип турганды. Бу колледге аны 95 жыл болганды. Юбилерни сауга-ларга КММКУ-ну педагогдин башчысы Байчеккулы Нина бля Адыгеда педагогдин директору Казбек Амиз келген эдиле.

Байчеккулы Нина билим беруу системаны тутуругу Насоча таза, иш көлюю адамла болганларын чертеди эм Фазил Аисович КММКУ-ну Сайлы грамотасын бергенди. Казбек Амиз да жорингенде колден алгыш сөзлө айтканды, битеу да Адыгены усталарына ол ахшы колгодю дегенди эм окуругу адамны «Хаса» жамауат организацианы Сайлы грамотасы бля сауугалганды.

Насо жылланы уллу күүлүк-лада ишленгендиге, аны не дачасы, не машинасы болмаганды. Жашауунда жалаанда бир керо окуяна журналисттеге интервью бериге унамаганды. Билимини төрөлгини юсонден халкыда тауруула жорюйдиле. Ол студенттеге лекцияла окутуган кезинде аны аудиторияда кесини студенттери, коридорда уа башха курслада окугуяна, преподавателге, техникала соелип, тынгылап болганды.

Насо урушка да кыатышарденери асламды, алай ол алааны көжоринге такмайдан, кызауат алаукада этген жигитилгини юсонден да айтырса коймейди. Ол жалаанда урушдан кыаймаганын унутугура жа-рамды, дегенлей турды. Фазил Аисович юй бийче-

Солдан оннга: Байчеккулы Нина, Фазил Насо, Казбек Амиз.

Софет Мусовна бля быйыл Майкопан Нальчикке көчгөнди. Алай 1949-1950 жыллада буюр Нартада жашаганды. Ол заманда Софет Мусовнаны сауугу осал болганы себепли Артурюни, 1988 жылда Арменияда жер тепкенден сора кыргызлан адамалага атап, «Армения 88» деген чыгармасын жазганды. Кочертеди аны окуганында. Алай жашуу аруулуугу, татылгыз алап ол билмей турганлай изополн кызып, бирле сабийлей, бирле да ага умтулары толмай кетип, алааны жарсуулары ашитилгенди.

Жыл болады. Кыууанда, кыйынлыкка да бир бирге билеклик этгендиге. Кызылары Аминет бля кюелери Владимир Канчуков математикледиле, КММКУ-да ишледиле. «Мен торлоо-торло миллет-лени адамлары бир тил табып, шүхүлкү да жашаган Кзыбар-ты-Малкыарны кыонагыма», дегенди ол. БАИСЫЛАНЫ Марзият. Сурат авторунду.

КОНЦЕРТ

Белгилу скрипач Нальчикке суюноп келгенди

Көп болмай СКГИИ-ни структурасын кирген культура бля искусстволаны колледжинде кыууанчы иш болганды. Москвадан келген скрипач Карен Шахгадан КМР-ни кыргыз филармонисынын камерной оркестри бля концерт бергенди. Дирижёрлүкчу Пётр Темирканов этен эди.

Игирини алында билдиргенде Карен сабий жашында Нальчикке келе туруучусу, ол бизни республика бля эртеден байланып болганын да. Аны апасы Артемий Шахгадан, мында ишлеп, Кзыбарты – Малкыарда профессионал музыканы айгырна, кесибизин музыкант-ларыбызны өздорюуге да уллу кыйын салгандады. Композиторну музыкасы, жырылары да белгилдиге. Туудугу Карен Москвада жашады, Нальчикке концерт бериге да союноп келгенди. Колледжин алгыннгы таматасы, композитор, Артемий Шахгаданны иги тынганын Владимир Моповну жаш музыкантка ийген кызыгып окуганынан, да, ол ыразы болганын жашыр-маганды.

Концерте дагында бир ахшы халарны билдиргендиге. Көп болмай республиканы Башчысы болуштуу бля оркестрге бир кыууун жагы музыка инструмента алынганды, ол санда клавиес да. Ол артыкка Барокко өмюрдө жазылган чыгармаланы соккыган кезде

көрөк болады. Бажны, Бивальдини, дагында башха композиторланы музыкалары бу инструменте деп тынгылганды. Бароккону заманында жазылган музыкала кийби, ол да адамланы жоркелерине жау жакыганын, бийкеге элтип, дагында жерге кыайтарганды. Скрипканы кесин аламы соккыганын, музыкага тоюу бер-

ригенин зал да сөзмей кыоймаганды. Аны кызыуу кыарса бля тыюбени да андан эди. Экинчи чыгарма уа Шахгаданны кесине, аны өз халкына артыкка жуук эди. Александр Артурюни, 1988 жылда Арменияда жер тепкенден сора кыргызлан адамалага атап, «Армения 88» деген чыгармасын жазганды. Кочертеди аны окуганында. Алай жашуу аруулуугу, татылгыз алап ол билмей турганлай изополн кызып, бирле сабийлей, бирле да ага умтулары толмай кетип, алааны жарсуулары ашитилгенди.

Артурюнины бу концерте битеу да чыгармачылыгында бек итиге саналады. Нальчикин кыаруучу аны тынгылга уа онг тапханы көлпөни ыразы этгенди. Шахгадан кесини партиясын согуа, аны жориге бля өдторинен, хар нотаны андан чыгарганы да ашитилгенди.

Вивальди да кыаруучу бек союноп композиторларындан бирини. Аны хар музыкасы да жашууга, жыр тактыгачнады. Игирде аны да тынгылгады бир чыгарманы ашитиргенди. САРКАКУЛАНЫ Асият. Сураты МАМАЙЛАНЫ Алий алганды.

ТЫНГЫЛЫК

Гагаринни самолётуна кыараган бююн сейирлик жемишле ёсдореди

Нарткылачы Маремкулов Леонид шеңдө пенсиядады. 44 жыл мындан ала уа ол Юрий Гагаринни самолётуна оборудованынаны тап ишлеуон жалчыган инженер эди. Кзуулук борчун тийишкесинче толтуруп турганына шагатылык этген махтау грамоталары көндю.

Школчула Гагаринни юсонден халар айт деп тилөселө, Леонид Чимовни космонавт жарык көлю, бетинден аруу ышаруу кетмеген, кыру Совет Союзну адамлары угый, битеу кыараланы халклары союноп, космоска биринчи болуп жол салган адам болганын, кыарал башчыла аны чыгарысыйлы кыонак этип турганынаны, СССР-ни шахарларны асламысында аны атын жорюргон культура арала, школа, майданла, орманла болганынаны өслеринден сейирлик халарла айтычуу.

Пенсияга чыккында сора да Леонид Чимовни ишни кыоймаганды – кесини ююно жер участкасында көп торлю битим

ёсдореди картоф, быхы, сохун. Быйыл хырлардан бирини аур-лугу 25 килограмм болганды. «Бир жол Нарткыаланы микро-районунда 3,2 килограмм ау-ругулу болган мента» (гриб) тапхан эдим. Арып, солум деп, эки ак ташдан бирине ол-турсам, доп деп, артыма аудум.

Туруп кыарсам, ол а – ман-тар. Экинчисин, юйге келтирип, школну табийгатка жораланган мюшюнон берген эдим. Чирингини анда турган эди, окуучу-чурла, усталаны, кыонаксыны да сейирсиргенди, дейди Леонид Чимовни.

Бизни корр.

Операция Жартылыкка ачыкланганды

Нальчик шахарда «Саулык сакылуу» надзор-профилактика операция бошоганды. Аны РФ-ни МЧС-де Баш управленигыны Нальчикке ол тошууге надзор этип управленисы Саулык сакылуу министрство бля бирге 15-чи сентябрден 31-чи октябрге тери бардырганды.

Бу иштин кезюунде шахарда орналган саулук сакылуу учреждениланы 58-ден 51-и тинтилгендиге. Алада ол тошунде сакылануучу жорук-лары кыалай толтурулганды. Ол эси болгондуге. Ол ишленден сора 44 адам административ жууалыгыга тартылганды.

Жер жери самоуправлени-ланын органдарына бля прокуратурага объектине болумулары өслеринден 41 билдириу жиберилгенди. В. БОРИСОВ. Нальчик шахарны ол тошууге надзор этиу бөлөмоню таматасы.

КОНКУРС

Назмула окугунддыла, жырлаганддыла

Тырнауузу маданият ююно Кмутиланы Кзыбардын 95-жылдыгына атап бал конкурс-фестиваль бардырылганды. Анда Элбрус району школчурлары закый поэти назмула оккууда эм алагуа этилген жырланы айтууда эригендиге. Игирде а акылманын жашуу ызы эм чыгармачылыгын юсюнден билдиригенди.

Анан сора уа конкурсчула фахмулчуларын көрүткендиге. Алааны сокгон жориге район административы башчысыны орунбасары Афааскыаланы Раиса таматалык этгенди.

зулланы Зайнаф, Геккилары Паура, Рахаданы Руслан эм Толтурданы Зурйика жетишмели болганды. Жырчылары араларында уа Тырнауузу 3-чо номерли школуну жырчы кыуууну хорлаганды. Пауратага район администрация дипломла эм сыйлы саугала бергенди.

ТАЛАЛАНЫ Анатолий.

ЮЙРЕТИУ

«Баш борчубуз-право бузукчлуккылары жолларын кесуудю»

Россеини МВД-сыны Элбрус районуну ишлери жаны бля бөлөмоню кзулукчулары сабийлени бля жак адамланы араларында аманылык этгенге не кыдор өз болуулары чеч деди бля до кыайгырталы турадыла. Ала борчурин кылай тамалгаанларны юсонден участка полициячылары бөлөмоню таматасыны орунбасары, полициянын лейтенанты Байзулланы Расул бля ушак этгенбиз.

«Мен анылгандан, сизини службаны баш борчу – профилактикады?» Жау. Аны тынгылы тамалар ючюн, биз Аккыбалык болмаганынаны ишлери змда алааны эркиндиклерин кыоруула жаны бля комиссия, УФСИН-ни угловонны толтуруучу инспекторлардан да биле-би айылмакында ишлеибиз, киши кыармай, атылып кылган, орманда бош айланган сабийлени ачыкыла бля дайым кыор-решибиз, алааны ол халга жеткелери саулуктарын да биле-би айылмай кыайрылган.

бля попечительствону органдары бля бирге толтуруула жаны бля ишле-решибиз ишбишпи.

«Мен анылгандан, сизини службаны баш борчу – профилактикады?» Жау. Аны тынгылы тамалар ючюн, биз Аккыбалык болмаганынаны ишлери змда алааны эркиндиклерин кыоруула жаны бля комиссия, УФСИН-ни угловонны толтуруучу инспекторлардан да биле-би айылмай кыайрылган.

«Сизини бөлөмоню районда бардырылуучу торло-торло акцияла бля жамауат ишлеге да тири кыатышды деп азшиттене.

«Аккыбалык болмаганынаны сизде эсенде кыалай бири барды?» «Оносо. Мындан ары ала бир торлю аманылык, бузукчлук этмез ючюн, кюн сайын да анылганды иш бардырабыз. Учаскта полициячылары бля бирге тапсыз юйюргө да дайым болуп халларыны кыарыйбыз, ушакыла этебиз. Алай юйюрге да шендо оноч боладыла. Биз игчилени, башха осал кылыклары болганынаны кез туурабызда тутубиз. Алай ата-аналардан сабийлени керти этерге кыоррешибиз. Кзыбардын кыоррешибиз сабийлени болмаганынаны район управленисы, адамланы иш бля жалчытуучу арлары болушуклары бля иш бля ахча бля да себеплик этерге кыоррешибиз. Сабийлени болмаганынаны ата-аналарга да кылуубуздан көлгөнгө болушубуз.

«Мен анылгандан, сизини службаны баш борчу – профилактикады?» Жау. Аны тынгылы тамалар ючюн, биз Аккыбалык болмаганынаны ишлери змда алааны эркиндиклерин кыоруула жаны бля комиссия, УФСИН-ни угловонны толтуруучу инспекторлардан да биле-би айылмай кыайрылган.

«Сизини бөлөмоню районда бардырылуучу торло-торло акцияла бля жамауат ишлеге да тири кыатышды деп азшиттене.

«Оган кезюуню ичиде эттин ишмизге ыразымысыз?» «Биз ишмизге Федеральной закону излемелени, Россеини МВД-сыны бля КМР-де МВД-ны бурнукарлары, инструкторлары оюнуларын таматасы змда арт замандала аккыбалык болмаганынаны араларында аманылыкыны, право бузукчлукларыны жолларын кесуу ишмиз жетишмели болганды деп алай кыармай. Болсада, мен акын эткенден, адамла бля эчки халда ишлеу аккыбалык болмаганынаны аманылыкыга кыош халданы ачыкылау, наркоманы, туксимканынаны жайыла барыуларын тийуу, сабийлени кыи кыармай атылып кыл-леулурин болдуруму жаны бля иштин кочкордери жорук-тайлоодо. Ма ала биз мындан ары тамалгаура керек болган баш маганалы борчларыбыздан бирлерилене.

ТЕМПИЛАНЫ Анатолий.

Сурата: Байзулланы Расул.

Давуашла

Мафиядан сыйырылган байлыкчыны не этерге билмейдиге

Италияны властарлары мафияга кыараган жорук-келюнуоде алай бир ырыксыны сыйгырылды алай аны бля не этерге билмей, башларындан тутуп, сагышланып кылгандыла. Казнага 1500-ден артык активни (молк затла) өдкорюлгөндиге – шахталы кауала, жюзюм бахчала, супермаркет, бек уллу эчки илеу (виллала) эм башха уллу байлыкчы. Тюз амалла бля жыйылмаганыгыкта, ол ырыксы да ахча ишлере керекди, дейдие властыла, ол тор-

ло иштин тамаллары башчы-ланы табар мураддадыла. Ломбардадыла менеджерлени иш бирючюлени ассоциациялары, ол торлю проблемаланы тамаллары спецнальстени юйюргө ючюн, эчки курланы ачканды.

Сыйгырылган ырыксыны алгыннгы илеринден, бир торлю халда этмеги эди деп, кыоркырууга да болуукчу, алай жангы кзуулукында ишлерге союноле уа кёндюле – бир жерге 4 адам кондос халда кирриге очердеге соел-

«Комсомольская правда»

УЧРЕДИТЕЛТЕ: КЫААРТЫ-МАЛКЫАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛЯ ПРАВИТЕЛСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал
РЕДАКЦИЯ:
КЫОНАКЫЛАНЫ Хасан (баш редактор орунбасары), БЕНИШАЛАНЫ Муталип (баш редактору орунбасары), АЛИКАЛАНЫ Владимир, ТЕКУШАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусеин, ТОКБУЛАНЫ Борис (жууалды секретары).

ТЕЛЕФОНЫ:
Редактору ирийманы - 42-63-01. Баш редактору орунбасары - 42-38-21, 42-26-22. Жууны секретары - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корреспондент - 42-63-52.
РЕДАКЦИНЫ БЕЛОМЛЕРИ:
Жамауат-политика белом - 42-67-68, 42-24-02.
Экономика белом - 42-66-73.
Культура белом - 42-75-82.
Социальный политика белом - 42-66-76, 42-27-59.
Жагымалык эм спорт белом - 47-26-39, 42-66-71.
Письмолар эм реклама белом - 42-37-94.
Тилмаччыла белом - 47-31-28.
Сурат алычуула - 42-68-72, 42-66-76.
Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторлары - 47-26-28, 42-39-65.

Редация авторла бля кыагат жорюгөмөйдн. Кыа жазмалга рецензия этилмейди эм ала артка кыайтарылмадыла. Газетте басылганын материалда айтылган оюмла редакцияны оюму бля келишимге болуукчула. Алада айтылган хар зат ючюн Россеи Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишилдикте материаланы авторлары кесери жууулушпалы. Редакция авторлардан 400 гектегизгенди (машина бля жазылган 5-6 гекте) кёнюо аманлай. Редация авторла эм асламы информацийны, уреншилери кыоруула жаны бля Кыайты-Малкыар регион инспекциясы 1994 жылда 14-ноябрда регистрация этилгендиге. Регистрация номер—Н1—0066. Индекс—51532

Газетин басмага КМР-ни Асламаны информация орманна жаны бля кыагат котлетини компьютер службага хазыр этгенди.
Газет «Тетраграф» ООУ-ну типографиясына басмадандала. Назык шахар, Ленин аты проспекти, 33.
Газеттин ислерине тапшыруу ючюн КМР-ни почта сызматы федеральной Управленисы жууулушпалы. Телефонла: 76-01-28, 76-01-10.
Газеттин роивизияга сатыу ючюн КМР-ни Россия Федерацияны обществосу жууулушпалы. Телефон: 42-69-34

Номерге графикте кёре 19.00 сагытка кюл салындады. 20.00 сагытка кюл салындады.
ГАЗЕТИН НОМЕРИ ЧЫГАРГАНЫЛА:
Аликаланы Владимир - де журун редактор; Гайылланы Рита - жууалды секретары орунбасары; Жангоржанын Дзамбия (3, 4-чо бетте), Акчулданы Феруза (1, 2-чи бетте) - корректорла.
Тиражы 3540 экз. Заказ № 3014

РЕДАКЦИНЫ ЭМ ИЗДАТЫШМА РЕСУС:
360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 5.
Электрон почта: elbor_50@mail.ru